

Optužnice, procesi i presude (ne)smetaju (9): Treba procesni kalendar, ali i suspenzija optuženih dužnosnika

✎ [Ivica Kruhoberec](#) | © 30.12.2021. u 16:42h | Objavljeno u [Aktualno](#)

www.adventuvarazdinu.com

26.11.2021.-6.1.2022.

Dugotrajnost, ali i netransparentnost kaznenih postupaka, koja se vidi i u tome da jasnost ne može dobiti na uvid obrazloženje prvostupanjskih presuda - glavni su uzrok političkog fenomena kandidiranja optuženih i njihovog dolaska na vlast, a ne građani koji ih biraju ili sami optuženi koji se kandidiraju. Uostalom, potonje je moguće i događa se u Njemačkoj i drugim zemljama pa zašto onda ne bi bilo moguće u nas, pogotovo ako se ima u vidu da su pojedini naši lokalni dužnosnici, nakon godina suđenja, uspjeli dokazati svoju nedužnost koju su stalno isticali, kao što su gradonačelnici Ivica Kirin i (zasada) Ivan Čehok?

Zašto veliki dio naših građana osuđuje zlouporabu položaja i druga koruptivna djela, koja vide kao društveni problem, ali istovremeno na lokalnoj razini biraju optužene, odnosno one koji su zbog korupcije pod istragom ili već obnašaju vlast? Je li to posljedica (nedovoljne) informiranosti i upućenosti u (moguće) posljedice ili svjesnog odabira suspektnih uslijed (ne)povjerenja u ono što tvrde tijela progona, očekivanja povlastica...? Nema relevantnog istraživanja koje bi dalo odgovor na ova pitanja. Postoje tek nagađanja i manje ankete, odnosno neizravna istraživanja, koje donekle upućuju na moguće razloge potpore osumnjičenima ili optuženim.

Međutim, nisu građani, odnosno oni koji biraju ili ih se bira, uzrok našem političkom fenomenu osumnjičenih i/li optuženih na vlasti, budući da svatko ima ustavnom pravo birati i biti biran (izuzev pravomoćno osuđenih na kazne dulje od pola godine).

Dakle, ni birači ni oni koje se bira nisu glavni uzrok naše posebnosti osumnjičenih i optuženih na vlasti, već pravosuđe, i to zbog (pre)dugih kaznenih postupaka, koji traju toliko da može proći i više od deset godina od istrage pa do pravomoćne presude. Dakle, može se u međuvremenu održati ne jedan, već nekoliko izbora!

Najavom uvođenja „procesnog kalendara“ vidi se da je toga problema dugotrajnosti suđenja svjestan i zakonodavac. On, nesumnjivo, snosi dio odgovornosti za sadašnju situaciju i zbog toga što propušta uvesti i suspenziju optuženih

Što pokazuju istraživanja o korupciji

Dok u prosjeku 71 posto građana svih zemalja EU smatra da je korupcija u njihovoj zemlji raširena, a 42% da se povećala u posljednje tri godine, čak 97% hrvatskih građana drži da je korupcija raširena pojava, odnosno 69 posto da se povećala u posljednje tri godine. Najkorumpiranijim se u nas smatraju političke stranke (61%) i političari na svim razinama, od lokalne do nacionalne (58%), dok se najveće odstupanje od prosjeka EU odnosi na rad sudova: više od polovine naših građana smatra da je korupcija raširena u sudstvu, a prosjek EU je ispod 20 posto. Manji je raskorak kod državnih odvjetništava: 16 posto građana EU misli da je kod njih moguće davanje i primanje mita te zlouporaba ovlasti, a Hrvatskoj 31 posto.

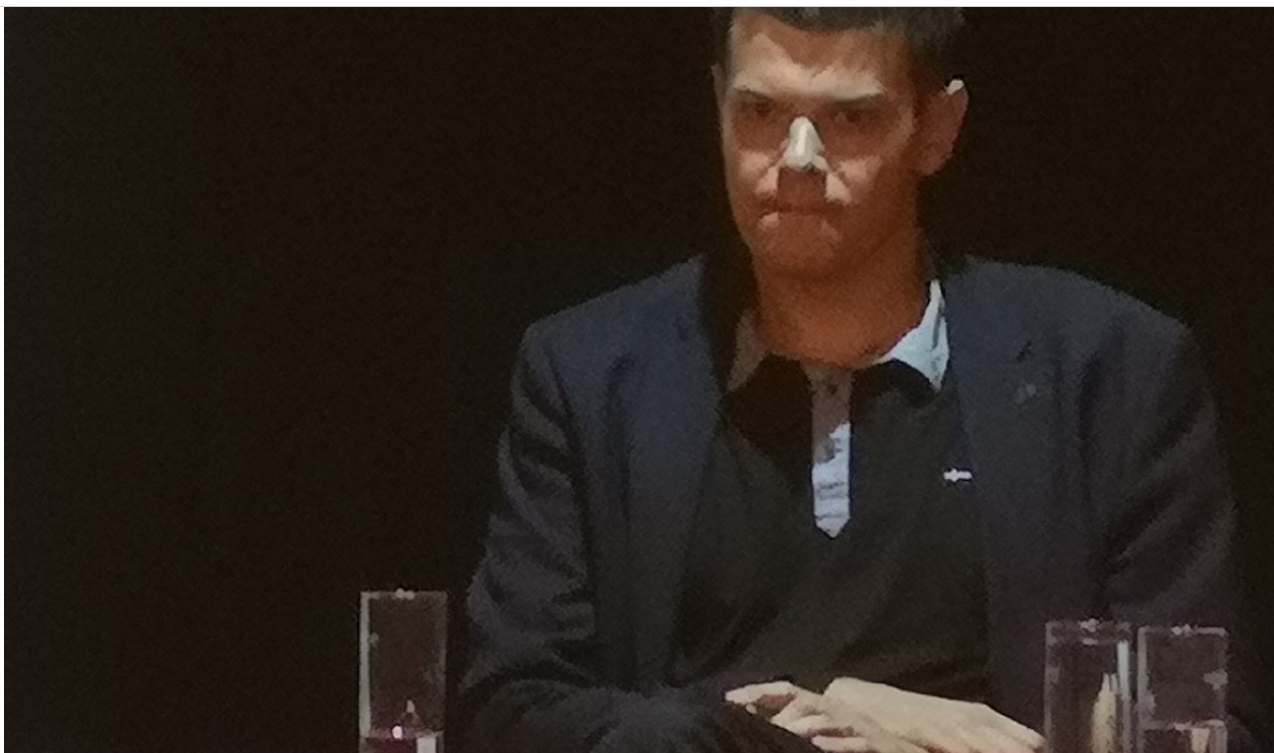

Pokazuje to istraživanje [Eurobarometra](#) o korupciji u državama EU, čiji su rezultati objavljeni sredinom prošle godine, a Hrvatsku stavljaju na prvo mjesto po percepciji korupcije u EU. Od sto hrvatskih građana, 97 smatra da je korupcija problem, dok u Finskoj to tvrdi 22 građana od sto, pri čemu 93 % hrvatskih građana smatra da je korupcija prisutna na lokalnoj razini, a njih 87 % da je u tijelima javne vlasti na nacionalnoj razini.

- Hrvatska ima ozbiljan problem s korupcijom kao sustavnim neriješenim problemom. Korupcija je uzrok iseljavanja građana iz Hrvatske te stvara najveću ugrozu za gospodarski, socijalni i društveni napredak, tvrde u [Transparency International Hrvatska](#) na temelju rezultata posebnog istraživanja provedenog u srpnju prošle godine.

Ne postoji, nažalost, nikakvo slično, relevantno istraživanje, odnosno anketa zašto naši građani, koji su toliko osjetljivi na korupciju i svjesni njezinih loših posljedica, biraju osumnjičene i optužene za koruptivna djela. Štoviše, gotovo da nema znanstvenih radova na tu temu. Jedna od rijetkih iznimaka od toga prošlogodišnji je rad dr. Vuka Vukovića „[Korupcija i reizbor: koliko političari smiju krasti prije nego što ih se kažnjava](#)“, koji je potaknut „apsurdnom situacijom: političari odu u zatvor radi korupcije te se vrate i pobjede na izborima“, a na tragu njegovih sličnih radova o zlouporabama u javnoj nabavi iz ranijih godina.

Temeljem teorije političkog opstanka američkih znanstvenika B. Buena De Mesquite, A. Smitha, R. Siversona i J. Morrowa, autora knjige „[The logic of political survival](#)“, Vuković navodi da (korumprani) političari „najbolje uspijevaju ako oko sebe okupe tzv. malu pobjedničku koaliciju - relativno mali broj ključnih pobornika koje će uvezati u svoje klijentelističke mreže i koji će im uvijek biti izvor glasova“.

-To su ponekad lokalni kvazi poduzetnici, ponekad vjerski vođe ili vođe sindikata, ponekad ljudi na ključnim pozicijama u javnom sektoru ili pak organizacijama s velikim brojem članova. Ukratko, svi koji svojim autoritetom mogu dovesti političaru ili veliki broj glasova ili novac ili oboje, pojašnjava Vuković, napominjući da političarima zapravo potreban vrlo mali broj glasača zbog niskog postotka izlaznosti na izbore u malim sredinama, dok je Milanu Bandiću u Zagrebu godinama za pobjedu bilo dovoljno od 140-160 tisuća, odnosno koko četvrtine glasova.

Jedan je dio birača, kako upozorava, uvezan i u „klijentelističke kanale lokalnih ili državnih moćnika i jako im odgovara održavanje *statusa quo*“.

-To nipošto nije većina građana, no broj je dovoljan da neke stranke i pojedinci od toga uvijek mogu imati koristi. Ima i onih koji misle da su svi korumpirani i onda biraju one koji im, barem po vlastitoj percepciji, najviše daju. To nazivam mentalitet 'krade, ali nama dade', ukazuje Vuković, napominjući da ima i birača koji „padaju“ na to kad se nešto gradi, kao što su fontane, fasade i slično, i to osobito pred izbore, a neki i izjavljuju da će „stari“ političari manje krasti jer su si već „pomogli“.

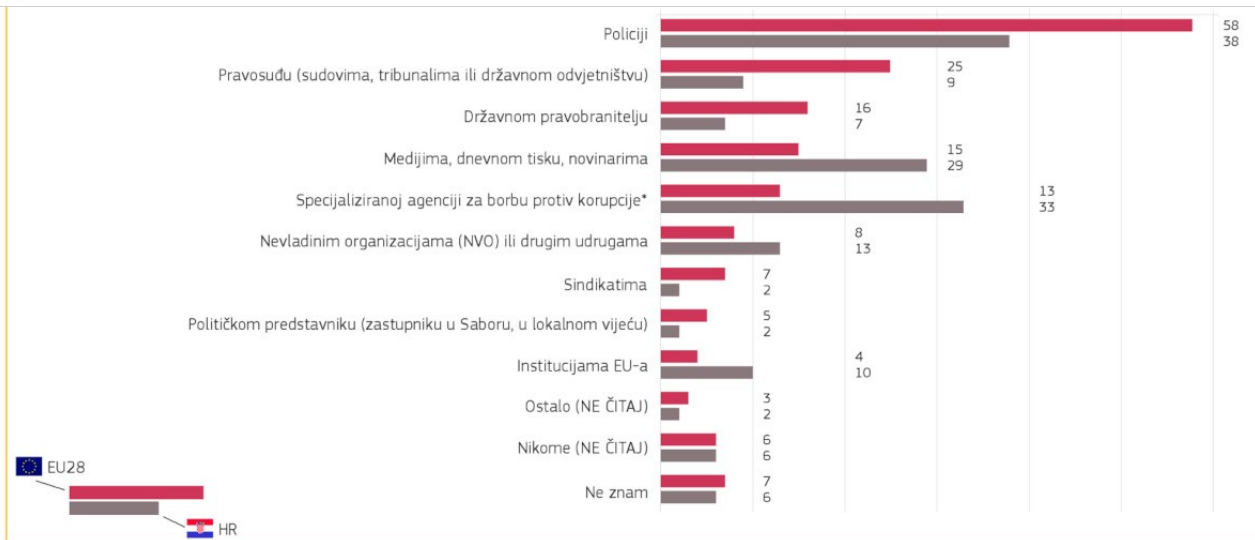
Na kraju, nakon pomne analize javne nabave, autor zaključuje da što je političar bolje „povezan“ i korumpiran, to mu je veća šansa da ostane na vlasti, ali i to ima granicu: kada omjer sumnjivih javnih nabava prijeđe polovicu u ukupnim izdacima za javne nabave, tada gubi izbore.

Loša percepcija pravosuđa, a zašto?

Međutim, kako i zašto ključni pobornici i suradnici političara - kao što su sindikalni i čelnici dugih udruga, zatim istaknuti sportski, kulturni i drugi javni djelatnici te njima slični - uspijevaju u nas autoritetom uvjeriti birače da izađu na izbore i glasaju za nekog koji se sumnjiči za djela koja u biti ne odobravaju, što je teško zamislivo u SAD i ne samo u toj zemlji? Zbog povodljivosti, neslaganja s optužbama, nerazumijevanja što je zapravo posrijedi ili... Koliko se uopće građana i kako uspijevalo uvesti u klijentelističke kanale, posebice u Zagrebu, koji ima oko 600 tisuća birača?

Na ta pitanja naša znanstvena zajednica ne daje odgovor, barem ne na temelju empirijskog istraživanja, odnosno ankete adekvatnog uzorka. Međutim, već spomenuto istraživanje Eurobarometra jasno ukazuje na jedan od vjerojatno glavnih razloga - uz (planiranu) neinformiranost i posljedično tome neshvaćanje što je (sve) zapravo posrijedi - nepovjerenje u institucije koje su ključne za suzbijanje korupcije. Naime, kraj velikog nepovjerenje u pravosuđe, može li se očekivati da građani više vjeruju u utemeljenost kaznenih prijavi i optužnica protiv osumnjičenih i optuženih, odnosno rad policije? Zacijelo ne.

Uz već spomenuto mišljenje o izrazitoj raširenosti korupcije u pravosuđu, odnosno sudovima, ništa bolje kod nas ne prolazi ni policija i carina, budući da skoro 50 posto naših građana misli da je korupcija i tu raširena, a u EU četvrtina građana. Uz to, skoro 60 posto građana EU bi policija prijavilo korupciju, a u nas 38 posto, nakon čega slijedi specijalizirana agencija za borbu protiv korupcije s 33 posto te mediji s 29 posto, dok pravosuđe bi bilo izbor tek devet posto građana.

* Ovaj je odgovor bio ponuđen ispitanicima u BG, EL, ES, FR, HR, IT, LV, LT, MT, AT, PL, PT, RO, SI, UK.
Zbroj za ovu kategoriju ne odražava tendencije na razini cijelog EU-a.

Iako je tek 15 posto naših građana u godinu dana svjedočilo ili doživjelo korupciju, javnost očigledno nema povjerenje u pravni sustav i neovisnost pravosuđa, a ni policija ne stoji osobito bolje. Ni za to gotovo da nema argumentiranih objašnjenja, odnosno istraživanja. Rijedak izuzetak je istraživanja Eurobarometra.

Ovo istraživanje na više od tisuću ispitanika govori da su kao glavni razlog za lošu percepciju pravosuđa u Hrvatskoj anketirani građani na prvo mjesto stavili miješanje ili pritisak vlade ili političara (68 posto), zatim pritisak iz ekonomskih ili drugih interesa (63 posto), a na treće je ta da status i pozicija sudaca ne jamče dovoljno njihovu neovisnost (50 posto).

Nažalost, nema pomnije analize razloga za ovakve odgovore, izuzev onog iz 2016. koje je provedeno na poticaj GRECO-a te ga je objavilo Ministarstvo pravosuđa. Kao ključni razlog zbog nepovjerenja građana u pravosuđe tu se navodi dugotrajnost postupaka (75 posto ispitanih) i utjecaj politike (66 posto), dok 73 posto zaposlenih u pravosuđu i policiji navodi da politika i korupcija utječu na učinkovitost sustava u kojem rade, a polovica zaposlenih u pravosuđu jedan od problema vidi i u korumpiranosti državnih odvjetnika, kao i građani. Prepreka učinkovitijem radu pravosuđa, odnosno boljoj percepciji, zaposleni u njemu vide i u sklonosti građana parničanju te nerealnim očekivanjima stanaka, ali i loše izvještavanje medija o njihovom radu.

Zašto se ne mogu dobiti prvostupanjske presude s obrazloženjem?

Iako za to nema potvrde aktualnim i relevantnim anketama, neki od ovih razloga nepovjerenja u pravosuđe i dalje nesumnjivo stoje, kao što je dugotrajnost suđenja. Međutim, ima novih, kao što su pad ili djelomičan uspjeh optužbe u velikim procesima, zatim uhićenja osumnjičenih sudaca i visokih političara. To sve izaziva oštre javne ocjene kakve daje i predsjednik RH Zoran Milanović, tvrdeći, primjerice, da „pravosuđa nema, sudstvo je HDZ-ovo“ ili da „Hrvatska nema tužiteljstvo, DORH, jer ga vodi duboko kompromitirana osoba“.

-Dovode se podobne osobe pod fintom javnog poziva, osoba koja nikad nije radila kazneno pravo pred penziju postaje glavna državna odvjetnica... Ne može biti istina i ono što govori Marušić i što govori Laptoš. Netko tu govori totalnu neistinu: OLAF ili USKOK, izjavljuje Milanović nakon što je ustvrdio da je „Gabika krala, a oni odbiju istragu protiv nje.. vjerojatno da se nekoga zaštititi“ pa nam se „sustav DORH-a raspada pred očima“ a i “ono malo povjerenja u pravosuđe razbijeno je kao vaza”.

Da bi bilo što manje ovakvih kritika i više povjerenja, pravosuđe bi trebalo raditi brže i bolje, bez uplitanja sa strane, tako da se svakako ne bi smjelo događati da se suspekti suci uhićuju tek nakon što na njihove postupke ukazuju osuđeni, kao što je to bio slučaj u Osijeku.

A žele li da budu manje izloženi kritikama i da javnost manje sumnja u rad sudstva, odnosno ima više u njega povjerenja – svakako bi trebalo raditi i transparentnije. Primjerice, svi bi sudovi trebali objavljivati termine rasprava, što sada nije slučaj. Isto tako praksa bi trebala postati i javna objava cjelovitih prvostupanjskih presuda u slučajevima koje vodi USKOK, a ne samo izreke kazni, bez obrazloženja, koja su bitna i zbog toga jer pojašnjavaju stav suda o suspektim događajima.

Javno neobjavljivanje obrazloženja prvostupanjskih presuda u krupnim slučajevima Županijski sud u Zagrebu, Upravni sud RH i Visoki upravni sud RH pravdaju time što se radi o nepravomoćnim presudama, koje nisu „konačni dokumenti“, a je li baš tako – ili bi javnost trebala ipak imati na uvid nepravomoćne presude u koruptivnim slučajevima i s obrazloženjem - odlučuje od prošle godine Ustavni sud RH, kojemu je potpisnik ovih redaka podnio tužbu jer drži da mu je povrijeđeno ustavno pravo na pristup presudi, točnije pismenom obliku javno izrečene presude, što jamči čl. 117. Ustava RH.

Slučaj Wolbergs kao primjer

Dugotrajnost, ali i netransparentnost kaznenih postupaka, koja se vidi i u tome da jasnost ne može dobiti na uvid obrazloženje prvostupanjskih presuda - glavni su uzrok političkog fenomena kandidiranja optuženih i njihovog dolaska na

Međutim, to nikako ne znači da ne postoje ili da nam ne trebaju zakonska rješenja koja odmiču optuženog političara od ovlasti koje bi mogao zloupotrijebiti, a da mu se istovremeno ne naruši pasivno pravo biranja.

A kako da se optuženom dopustiti kandidiranje te time ne narušiti presumpciju nedužnosti, odnosno poštovati načelo da je svatko nedužan dok mu se pravomoćno ne dokaže krivnja, a istovremeno izbjeći mogući sukob interesa ili „prilagođavanje“ dokaza kad bude izabran? Nakon što je u nas zbog presumpcije nedužnosti propao pokušaj da se optuženima potpuno zabrani kandidiranje na izborima, odnosno obnašanje dužnosti, naše zakonodavstvo ne poznaje nikakva rješenja za optužene ili nepravomoćno osuđene političare, izuzev kad su u pritvoru zbog istraga. To je bi trebalo svakako primijeniti jer ima više primjera (grado)načelnika kojima se sudi, što u društvu izaziva prijepore, nezadovoljstva, sumnjičenja svega i svačega, pri čemu ima primjera odluka koje idu u prilog dužnosnika kao okrivljeniku, a ne javnom interesu, odnosno jedinice lokalne samouprave koju vodi.

Da bi se izbjegla mogućnost sukoba interesa kod optuženog dužnosnika, a omogućilo mu da bude dužnosnik dok nije pravomoćno osuđen, zemlje s dugogodišnjom demokracijom nalaze rješenja. Kako što ukazuje prof. dr. Robert Podolnjak, Njemačka ga je našla u suspenziji dužnosnika. O čemu se radi može se vidjeti na slučaju gradonačelnika Regensburga.

Joachim Wolbergs bio je gradonačelnik Regensburga od svibnja 2014. do 30. travnja 2020. godine, kada mu je istekao mandat. Ovaj pedesetogodišnji političar iz redova SPD-a, njemačke Socijaldemokratske stranke - koju je godinu dana ranije napustio i pokrenuo nezavisnu listu „Most – Ideje povezuju ljude“ - nije uspio na svojim zadnjim izborima. To ne čudi jer još od 27. siječnja 2017. zapravo nije bio gradonačelnik u punom smislu te riječi, budući da je bio pod suspenzijom: poslove gradonačelnika obavljao je drugi „gradonačelnik“. Razlog za to bio je kazneni postupak pokrenut zbog optužbe za korupciju, odnosno podmićivanje. I to ne samo jedan.

Wolbergs se prvo suočio s istragom državnog odvjetništva u Regensburgu 14. lipnja 2016. jer se sumnjalo da je njegov lokalni SPD-a primilo velike donacije od poduzetnika, graditelja stambenih zgrada. Naglašavajući da je nedužan, Wolbergs je najavio suradnju s istražnim tijelima. Međutim, zbog opasnosti od ometanja istrage, 18. siječnja 2017. završio je u istražnom zatvoru, zajedno s još dvije osobe. Nedugo nakon toga državno odvjetništvo optužuje Wolbergsa za mito. Slijedom toga obaviješten je da je suspendiran i od tada je Regensburg zastupala Gertrud Maltz-Schwarzfischer iz SPD-a, koja je bila privremeno odgovorna osoba za gradsku upravu sve do izbora na kojima je i pobijedila.

Suđenje gradonačelniku Wolbergs počelo je 2018. godine. Ni godinu nakon početka suđenja, točnije 6. svibnja 2019., državni odvjetnik tražio je u završnim riječima zatvorsku kaznu od četiri godine i šest mjeseci zbog podmićivanja, pogodovanja i kršenja Zakona o političkim strankama. Nasuprot tome, Wolbergsova je obrana tražila oslobođenje, navodeći da nije bilo izravnih dokaza niti inkriminirajućeg svjedočenja, već samo posrednih dokaza. Međutim, Wolbergs je proglašen krivim po dvije točke, odnosno za prihvaćenje pogodnosti od ukupno 150.000 eura. Naravno, Wolbergs je podnio žalbu na presudu, kao i državno odvjetništvo.

Početkom listopada 2019. na regionalnom sudu u Regensburgu krenuo je i drugi postupak protiv gradonačelnika Regensburga. Državno odvjetništvo optužilo ga je zbog korupcije, odnosno pogodovanja građevinskim poduzetnicima. Presudom od 17. lipnja 2020. Kazneno vijeće Regionalnog suda Regensburga osudilo je Wolbergsa na godinu zatvora zbog podmićivanja. Wolbergov branitelj najavio je i tu žalbu.

Dakle, i prije pravomoćnih presuda, točnije već nakon podizanja optužnice, njemački gradonačelnici gube ovlasti sve do eventualne oslobađajuće pravomoćne presude. A do pravomoćnog ishoda postupka, kao što se vidi iz gornjeg primjera, ne čeka se godinama, a kamo li desetljeće ili još i više. Da u vezi toga treba i može se nešto poduzeti – iako u sudstvu tvrde da se ne može ubrzati zbog kompleksnosti slučajeva, iako se, primjerice, potvrđuju optužnice čije točke jedna s drugom nemaju nikakve veze - svjestan je napokon i naš zakonodavac, koji najavljuje uvođenje „procesnog kalendara“ u nacrtu [Nacionalnog plana razvoja pravosudnog sustava od 2021. do 2027. godine](#), Međutim, nužno je uvesti i suspenziju optuženih, pogotovo za slučajeve kada se optužuje aktualni dužnosnik jer ni u zemljama s duljom demokratskom tradicijom političari nakon pokretanja istraga i optužnica ne daju tako lako ostavke zbog vlastitog osjećaja političke odgovornosti ili morala, već zbog pritiska okoline, posebno koalićijskih partnera, kao što se to nedavno vidjelo u Austriji, ili pak je njihov rad „zamrznut“ uslijed zakonski propisane suspenzije, kao u Njemačkoj.

Serijal tekstova „Optužnice, procesi i presude (ne)smetaju“ napisan je uz potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama

OZNAČENO U

 izbori
  optuženi
  osumnjičeni
  pobjeda
  suspenzija
  procesni kalendar
  procesi
  AEM

 Joachim Wolbergs

FACEBOOK KOMENTARI

Komentari ispod članaka ni na koji način nisu stavovi uredništva Varaždinskih vijesti te su za njih odgovorni isključivo čitatelji. Ističemo kako je stav redakcije da je zabranjeno vrijeđanje, govor mržnje te poticanje diskriminacije na osnovi rase, etničke pripadnosti, boje kože, spola, jezika, vjere, dobi, rodnog identiteta ili